

האישה ה"רודנית". מה עובר עליה?

ד"ר רבקה נרדי, סופרת, מטפלת פרטנית וזוגית, מנהלת מכון דיאלוג העוסק בשיפור ההיכרות בין נשים לגברים. ספרה החדש "נשים חסרות מנוח" (פרדס, 2007), יצא לאור בימים אלה ועוסק בין השאר בשינויים המתרחשים ביחסים בין המינים בעקבות המודעות הפמיניסטית. רבקה מסבירה מדוע אשה דעתנית נתפסת כרודנית.

"זה לא נדיר שאישה בביתה שלה ובעיקר מול בן זוגה נתפסת כדיקטטורית או כרודן. חשוב להבין איך הגענו לכך. אחת התוצאות של מאבקן של נשים לשוויון ויותר הדדיות ביחסים הוא מאבקי כוח – בין נשים שלא מוותרות לבין גברים שתוקפים חזרה או בורחים מהזירה – מפחד ההתמודדות. לא כול הנשים נאבקות. יש עדיין שמוותרות ואולי אף חוששות מעימות עם בני זוגן. עם זאת התפתח זן חדש" של אשה – "הסופר-אשה" – אשה שהיא "הכול לכולם". זו אשה שרוצה "לבלוע" את העולם כולו – להיות אשה מושלמת – כאם, כרעיה, כעקרת בית וגם כאשת קריירה. וכמובן גם להיראות טוב ולנהל חיי חברה ולהתפתח באופן אישי ועוד ועוד... נשים מסוג זה מנסות לעשות את הבלתי אפשרי במציאות בלתי שיוויונית כאשר בן הזוג הוא שותף חלקי בלבד בעול החיים (בשל האילוצים שלו וגם בשל אי הבנתו את חשיבות תרומתו למשפחתו). מציאות זו הביאה את האישה למצב בו עליה לעשות ולהספיק ביממה מה שאדם שפוי מספיק בשבוע. היא בלחץ, היא כועסת, היא שחוקה והיא מתרגלת לחסוך בזמן. היא לעתים "יורה פקודות" כדי להספיק הרבה ומהר. והתוצאה – היא נתפסת כשתלטנית, כרודנית... כאשר בן הזוג אינו לוקח חלק במאמץ שמבחינת האישה הוא מאמץ משותף נשים רבות חשות שאין להן ברירה אלא לזעוק את זעקתן עד שישמע, עד שיבין... מחיר יקר עבור רוב הנשים שתדמיתן הנשית חשוב להן. לאורך דורות רבים נהוג היה לראות את האשה כאחראית לספק את צורכי היקרים לה. לא עוד. נשים רבות כבר לא מוכנות לוותר לגמרה על הצרכים האישיים שלהן. מאידך ההרגלים הישנים יוצרים קונפליקט קבוע – בין מי שהיתה, "האשה של פעם" לבין מי שהיא רוצה להיות, "האשה המודרנית, המשוחררת". היא חשה אשמה כאשר אין היא מספקת את "הסחורה הישנה". אבל היא כבר יודעת שהיא זקוקה לעזרה. היא מנסה להסביר כיצד הדברים צריכים להיעשות, כי היא יודעת, היא הרי זאת שעשתה את זה תמיד ואז שוטחת את טענותיה: "אני ביקשתי שתביא משהו, כמה אפשר לרוץ אחריך כדי לתלות מדף, אם אני לא אזמין לא יבואו חברים, איך אתה מדבר, אתה יושב כמו זומבי, תקדיש לילד קצת תשומת לב וכו', וכו' וגם: תראה איך אתה אוכל... תראה איך אתה נראה..." לא פעם גם בקשה שנאמרת בנעימות גורמת לגבר להרגיש כאילו פוקדים עליו, מנהלים אותו, או מעבירים עליו ביקורת, כי הוא לא רגיל לכך, הרי פעם נשים היו בוכות בשקט. גבר היום עשוי לתפוס את האישה, גם אם דרישותיה לגיטימיות, כאישה קשה ולפחד ממנה. זה בעייתי כי אישה שהגבר שלה מפחד ממנה לא נותרת בה הערכה כלפיו. נשים לא רוצות לידן גבר כנוע, ולרוב אין להן יומרות שליטה והטענות הקשות שלהן נובעות מהקשיים שלהן, אז אולי מעיין הדמעות יבש והן צועקות. גבר היה רוצה משהו יותר רך, כמו, "בבקשה, אני יודעת

שאתה משתדל, אני מאוד זקוקה לך" וכו', אך לרוב, העומס נוטל מנשים את האנרגיה והחשק ללטף ולשבח, מה גם שהן כבר לא רואות שיתוף פעולה כטובה שהגבר עושה להן. בסופו של יום הוא חש שאין הוא יכול לספק אותה. "הנסיכה" שלו אומללה. מצב זה מביא גברים רבים לתחושת מצוקה וכישלון אישי וגם לפירוש המצב כ"רודנות האשה".

ההתנהגות כזאת של אישה בתוך זוגיות, מעוררת פחד אצל הגבר שחושש מעימות ישיר עם בת זוגו, חושש מתגובתה הכוחנית בעיניו. גברים רבים יעדיפו "לעשות מה שהאישה מבקשת" מפחד שתתווכח, תעליב, תפגע בו ותיגע בנקודות התורפה שלו. היום הכל שקוף, פעם גבר יכול היה להעמיד פנים שהוא יותר ממה שהוא. יחסי הדיסטנס שהיו ביניהם איפשרו לו לנהוג כ"גבר" – בהתאם למיתוס החברתי. כיום הוא יודע והיא יודעת שהיא רואה הכול. הוא שקוף בעיניה. אבדה יראת הכבוד האוטומאטית שהיתה לה כלפיו. היא לעתים יודעת יותר ממנו מה צריך לעשות, היא לעתים מהירה יותר והצמאון שלה לפתח את עצמה מפחיד אותו. האישה שעד לא מזמן לא יכלה לעשות זאת פתאום הולכת לקבוצות תמיכה, קוראת ספרים, לומדת, מבלה, משנה מקצוע והוא מסתכל והרבה פעמים מקנא בה על האופציות שהיא פותחת לעצמה.

מנקודת מבט נשית האישה לא מבינה למה יכנו אותה רודנית, הרי כל מה שהיא רוצה זה כבוד הדדי ושיתוף פעולה. לפעמים בן הזוג לא לוקח אחריות כי עצם הברירה שלו זה סוג של תוקפנות שקטה, הוא לא נענה לצרכים והוא עושה בשקט מה שהוא רוצה. לעתים שתיקותיו והעדירויותיו, או ישיבתו לתוך הלילה ליד המחשב הן מבחינתה ניכור ועיונות שהורסות בתוכה את שארית הרצון הטוב כלפיו.

רבים ורבות יאשימו את האשה במצב. זה הרגל חברתי ישן נושן. האשה מאז ומתמיד היתה מטרה נוחה להאשמות, מה גם שנטייתה "הטבעית" היא לקחת על עצמה אשמה... אם היא שקטה ולא מספיק תקיפה או מעורבת, יאשימו אותה שהיא לא יודעת לשים גבולות, שהיא תלותית, שהיא לא אשת חיל. אם היא אישה שלוקחת את העניינים לידיים היא קלפטה או שתלטנית. אחת הבעיות היא הכוח, נשים אומרות לי: אני לא תופסת את עצמי כאדם תוקפני, המציאות מוציאה את זה ממני, אני חיה עם אדם שמוציא אותי מדעתי, הוא לא מגיב לבקשות הלגיטימיות שלי.

התופעה הזאת בה נשים נתפסות כרודניות פשוט מקוממת מבחיה מוסרית. שלילת זכותו של אדם (גבר או אשה) לזעוק את זעקתו בקול רם כאשר הוא או היא נמצאים במצב של דיכוי או ניצול – מהווים פגיעה נוספת. אכן מצפים מהאשה להישאר עדינה ונחמדה גם כאשר היא מנוצלת בתוך ביתה שלה. יש פה חוסר קבלה של החברה את הזכות הטבעית של אישה להשמיע את קולה בקול רם כשהיא נפגעת. יש פה דה-לגיטימציה של הקול הנשי הנפגע. קל מאוד לשים עליה תווית חדשה, עכשיו היא לא רק אישה חזקה, היא כבר אישה רודנית, אבל אף אחד לא בודק למה היא צועקת, היא צועקת כי כואב לה, אבל במקום לתת כתף, אומרים לה מה את צועקת?, זה מאוד מקומם נשים. כאילו שיש נשים שקמות בבוקר ומה שבא להן זה לצעוק, זה לא כך, נשים מנסות לשרוד והן לא יכולות לבד. גברים שלא יודעים מה לעשות עם הצעקה

הנשית שנשמעת אצלם בבית נכנעים, או בורחים, או נלחמים ואז במקום לבקר את הבחירה של הגבר מאשימים שהאישה היא זאת שגרמה לכך.

אנחנו חברה שנמצאת בעיצומו של תהליך אבולוציוני ואנחנו לומדים "לעשות שיוויון" בפועל. למרות הקושי העצום, רוב הנשים לא היו רוצות לחזור אחורה בזמן, לדפוסים הישנים. הבעיה היא שחלק ניכר מהנשים חשות שעם כל המהפיכה ונפלאותיה דווקא בביתן שלהן, במקום הקרוב ביותר הן נתקלות בהתנגדות, בקושי להשיג שוויון, בחוסר פרגון ובחוסר תמיכה. אישה שאינה מצליחה להשיג שיתוף פעולה מבן זוגה חושבת: "עד שסוף, סוף העולם נפתח בפני דווקא אתה, בן זוגי, הוא זה שפוגע בי? למה אתה לא יכול להיות יותר חבר?"

בוקסא:

בני הזוג רבקה ורן נרדי פיתחו מודל שמנתח מצבי התנהגות ביחסי אנוש וכמבון גם בין גברים ונשים במערכות זוגיות. את המודל הם מסבירים בדרך מטאפורית ובעזרתו הם גם מציעים דרך בה יכולות נשים לקבל שיתוף פעולה מבן הזוג מבלי לרדות בו. על פי המודל בכל אדם קיימים שלושה "יועצים פנימיים": "הסרדין", הכנוע והברחן, "הכריש", התוקפן והאליים ו"הדולפין" החכם, האמפאטי, האסרטיבי והמסתגל לשינויים. (ראו ספרם המשותף: "להיות דולפין: התמודדות עם תוקפנות וחולשה בזוגיות, בהורות, בעבודה ובצבא", מודן 2006).

הנשים הרודניות על פי המודל, הן אלה שמאפשרות לכריש שבהן לשלוט. כאשר האישה נוהגת ככריש, הגבר הופך להיות כריש (מאבקי כוח), או סרדין, מצב בו הוא בורח לענייניו, נמנע מעימות והופך פאסיבי. המצב נפוץ למדי הוא שהגבר הופך ל"סרדיש" ואז הוא נע בין שני הקטבים, משתיקה ופאסיביות מצד אחד והתקפי זעם והתפרצויות מצד שני.

על פי המודל, הדרך המומלצת להשגת שיתוף פעולה ושיוויוניות ביחסים היא דרכו של הדולפין. אישה שתנהג כדולפין סיכוייה להשיג שיתוף פעולה באוירה ידידותית וגם מתוך הבנה שתקבל את מה שהיא רוצה באופן חלקי בלבד – גדולים הרבה יותר. נכון לא קל להניח הצידה את עצותיו של הכריש, בעיקר כאשר היא מרגישה כל כך צודקת. עם זאת חוכמת הדולפין הפנימי יכולה להנחות אותה לבטא את עוצמת כמנהיגה רגשית במערכת היחסים בה עדיין השיוויון וההדדיות הם יותר משאת נפש מאשר מציאות.

ומה הדולפין יאמר לה:

- שעצמאותה וכוחה מאיימים עליו, אולי. שהוא כבר לא בטח כבעבר בגבריותו.
- שהוא נוהג ככריש, או כסרדין בגלל שהוא חווה פחד ממנה, או כישלון מעצמו.
- שמבחינתו שוויוניות זה אובדן עליונותו שהיתה לו טבעית.
- שהוא לכן זקוק להכרה וכבוד, לאו דוקא בסגנון הישן, אלא בביטויים רגשיים של תמיכה, רכות וסובלנות.
- שעליה להסביר באופן ברור וענייני מה היא רוצה.
- שעליה להקשיב לדעותיו (השונות משלה) באמפתיה.
- וגם: שמותר לה לכעוס כי היא אנושית, בשר ודם ממש כמוהו.

בני הזוג נרדף מעידים כי גם הזוגיות שלהם עבר המהפך. מזוגיות עם מאבקי כוח כשרוב הנטל מוטל על רבקה לזוגיות עם הידברות בריאה, שוויוניות ושיתוף פעולה מלא. חן נרדף: "בעבר היתי איש צבא בדרגה בכירה שהאמין במודל הגבריות הישנה. אני הייתי טרזן ולא רציתי לוותר על זה. ההתעקשות של רבקה לשוויוניות הפחידה אותי וסרבתי. כשהגענו למצב קטאסטרופלי והכל התפוצץ לי בפנים, הבנתי שאני הולך לאבד את כל מה שיקר לי והתחלתי לאט, לאט להסכים לעבור שינוי הן בתפיסה והן בהתנהגות".

איך קרה הנס?

השינוי בא בגלל שהיתה איתי אישה עם דולפין ענק שעזרה לי להבין את הצורך בשינוי ולא איפשרה לי להישאר בפוזת של הגבר הישן. במילים אחרות, היא לא ויתרה לי ולא ויתרה עלי. היא לא הפסיקה לומר לי מה היא רוצה וצריכה ולא ויתרה עלי כי היא הקשיבה לי והדריכה אותי בסובלנות ועם הרבה אהבה עד שעשיתי את השינוי ושיקמנו את היחסים.

ההדרכה שלה לא איימה עליך?

בהתחלה כן, אך לאט, לאט הבנתי שהגבריות הישנה שפחדתי כל כך לאבד רק הזיקה לי. כטרזן שילמתי מחיר כבד, היתי בודד, פחדתי להביע רגשות, חשבתי שאני חייב להיות קשוח וכיסיתי את עצמי בשיריון. רק אחרי שעשיתי את השינוי הבנתי שלא רק שלא ויתרתי או איבדתי את הכוח שלי, להיפך הרווחתי עולם שלם של כוח אבל ממקום חכם, שלא פוחד ולא צריך לדרוך על האחר כדי להרגיש חזק.